

6

S T E P H
K A A O N
T E X N O N
K A I
ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
Α Θ Η Ν Α Ι

K A N I A P H S

K O N T O S

Π A Y A O S

T S O K A H S

ΜΑΡΤΙΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1963

Ἡ Ἐφορία τῆς «Στέγης Καλῶν Τεχνῶν καὶ Γραμμάτων» μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση παρουσιάζει στὸ Ἑλληνικὸ κοινὸ τὰ ἔργα τεσσάρων νέων καλλιτεχνῶν μας ποὺ ζοῦν ἔξω ἀπ' τὴν πατρίδα. Τοῦτο ἄλλωστε εἶναι ἓνα πρόγραμμα εὐρύτερο μὲ τὸ ὅποιον ἡ «Στέγη» ἐπιδιώκει νὰ φέρει σ' ἐπαφὴ τοὺς Ἑλλήνες καλλιτέχνες τοῦ Ἐξωτερικοῦ μὲ τὸ κοινὸ τῆς πατρίδας μας. Ἡ ἀρχὴ ἔγινε τὸν περασμένον χρόνον μὲ τὴν ὀργάνωσιν μιᾶς ἐκθέσεως ἔργων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν ὑποτρόφων ποὺ σπούδαζαν στὴ Γαλλία. Καὶ ἡ δευτέρη αὐτὴ ὁμάδα ἀποτελεῖται τὸ ἴδιον ἀπὸ καλλιτέχνες ποὺ ζοῦν στὸ Παρίσι. Θὰ συνεχίσουμε ὕστερα μὲ τοὺς ἄλλους ποὺ βρίσκονται στὴ Γαλλία, τὴν Ἰταλία, τὴ Γερμανία καὶ ἄλλοι. Πρὶν ἀπὸ τὴν ὁποιαδήποτε «ἀλληλοκατανόησιν» μὲ τοὺς ξένους, νομίζουμε πὼς εἶναι πιὸ χρήσιμη ἡ «αὐτογνωσία». Νὰ γνωρίσουμε δηλαδὴ πρῶτον ἑμεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας προτοῦ νὰ ἐπιδιώξουμε νὰ μᾶς γνωρίσουν οἱ ἄλλοι.

Γιὰ τὴν ἀξία τῶν ἔργων τῶν καλλιτεχνῶν; Ἄς ἀφήσουμε τὴν κριτικὴν καὶ τὸ κοινὸ νὰ μιλήσῃ. Φιλοδοξία τῆς «Στέγης» εἶναι μονάχα ἡ παρουσίασις, ὄχι καὶ ἡ ἀξιολόγησις.

Γ. Π. ΚΟΥΡΝΟΥΤΟΣ

Πρόεδρος

Ἐφορίας τῆς Στέγης Καλῶν
Τεχνῶν καὶ Γραμμάτων.

Le Comité du «Foyer des Beaux-Arts et Lettres», présente avec plaisir au public grec les œuvres de quatre de nos artistes qui vivent éloignés de leur patrie. Cela est d'ailleurs la suite d'un programme plus élargi, que notre Foyer ambitionne de mettre en rapport nos artistes de l'étranger avec le public de notre pays. Le début de cette affaire eut lieu l'an dernier, y compris l'organisation d'une exposition de tableaux des artistes boursiers qui travaillent en France. La seconde équipe est également composée de nos artistes demeurant à Paris.

Nous poursuivrons ensuite nos efforts pour les autres de chez nous, qui œuvrent en France, en Italie, en Allemagne, et en d'autres pays.

Avant la compréhension mutuelle avec les artistes étrangers, nous croyons plus utile de connaître soi-même. Quant à la valeur des œuvres de nos artistes, laissons en parler la critique, ainsi que le public. Excepté cela, notre ambition consiste simplement à la présentation des œuvres de nos artistes et non à l'exaltation de leur mérite.

G. P. KOURNOUTOS
Président du Comité du «Foyer»
des Beaux-Arts et Lettres.

ΚΑΝΙΑΡΗΣ

CANIARIS

(12 Rue des Canettes Paris 6e)

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1928. Από το 1956 ζει και εργάζεται στο εξωτερικό.
Né à Athènes en 1928. Vit et travaille à l'étranger depuis 1956.

ΚΟΝΤΟΣ

CONDOS

(23 Rue Methonis Athènes 145)

Γεννήθηκε στην Τρίπολη το 1931. Από το 1959 ζει και εργάζεται στο εξωτερικό.
Né à Tripolis (Grèce) en 1931. Vit et travaille à l'étranger depuis 1959.

ΠΑΥΛΟΣ

PAVLOS

(103 Rue de Vaugirard Paris 6e)

Γεννήθηκε στα Φιλιατρά τὸ 1930. Ἀπὸ τὸ 1958 ζῆ καὶ ἐργάζεται στὸ ἐξωτερικό.
Né à Filiatra (Grèce) en 1930. Vit et travaille à l'étranger depuis 1958.

ΤΣΟΚΛΗΣ

TSOCLIS

(1 Rue Blomet Paris 15e)

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1930. Από το 1957 ζει και εργάζεται στο εξωτερικό.
Né à Athènes, en 1930. Vit et travaille à l'étranger depuis 1957.

Εὐχαριστοῦμε θερμὰ τὸν κ. Γ. Κουρνούτο, πρό-
εδρο τῆς «Στέγης Καλῶν Τεχνῶν καὶ Γραμμάτων»
καὶ τοὺς συνεργάτες του ποὺ μὲ τὴν κατανόησιν καὶ
τὴν βοήθειά τους συνέβαλαν εἰς τὴν πραγματοποίησιν
αὐτῆς τῆς ἐκθέσεως.

*Nous exprimons nos vifs remerciements à M.
Georgesournoutos, Directeur des Arts et Lettres
du Ministère de l'Instruction Publique, et ses col-
laborateurs qui par leurs compréhension et l'aide
qu'on a bien voulu nous accorder, ont permis la
réalisation de la présente exposition.*

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΖΩΓΡΑΦΟΙ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ

Είμαι εύτυχής γιά τή σημερινή παρουσίαση τεσσάρων ἑλλήνων ζωγράφων τοῦ Παρισιού, εἰδικώτερα γιάτὶ πιστεύω πῶς εἶναι ἀπαραίτητο ὅσοι ζοῦν στό ἐξωτερικό νά ἐρχονται πιό συχνά σ' ἐπαφή μέ τόν τόπο τους. Ἡ ἐπαφή αὐτή εἶναι ἀναγκαία τόσο γιά τοὺς ἴδιους τοὺς καλλιτέχνες, πού ξαναβρίσκουν μιά θαλπωρή δυσκολόβρετη ἄλλου, ὅσο καί γιά τήν εὐκαιρία πού δίνεται στό ἑλληνικό κοινό καί τοὺς συναδέλφους τους νά δοῦν καί νά ἐκτιμήσουν τίς ἀναζητήσεις ὧν ἐργάζονται σ' ἓνα κοσμοπολιτικό κέντρο. Παρόμοιες ἐκδηλώσεις λοιπόν, πρέπει νά θεωρηθοῦν ὄχι ἀπλῶς σά μιά καλλιτεχνική συνεισφορά, ἀλλά κυρίως, σά μήνυμα καί σά χειρονομία συναδελφούσης.

Ὁ Κανιάρης, ὁ Κοντός, ὁ Παῦλος καί ὁ Τσόκλης, εἶναι τέσσερις ζωγράφοι μέ διαφορετική ἴδιοσυγκρασία. Διαφορετική συνεπῶς, εἶναι καί ἡ ζωγραφική τους. Μάταια θά ἦταν ἡ ἀναζήτηση μιᾶς ὁποιασδήποτε σχέσης μεταξύ τους. Ὁ καθένας τους, πράγματι, στόν πιό ἀξιόλογο αὐτό στίβο πού εἶναι τὸ Παρίσι, συλλαμβάνει μέ διαφορετικό τρόπο τὰ πολυάριθμα καλέσματα πού καθημερινά προκαλοῦν τίς αἰσθήσεις του. Ἀντιπροσωπεύουν λοιπόν τέσσερις ἀπό τίς πολλές πλευρές τῆς σημερινῆς ζωγραφικῆς, ὄχι μόνάχα διάφορες, ἀλλά συχνά ἀντίθετες. Τελείως ἄλλα εἶναι καί τὰ προβλήματα πού τοὺς ἀπασχολοῦν.

Ὁ Παῦλος ἐκφράζει μιά ἀνάγκη σαφῆνειας καί τάξης ἀποβάλλοντας κάθε ἐντυπωσιακὴν ἀναζήτηση καί γυρεύοντας μέσα ἀπὸ κάποια αὐστηρότητα, τὴ λιτότητα. Φτάνει σ' αὐτὸ διαδοχικά. Δύσκολα μπορεῖς νά παρακολουθήσεις τὰ ἐνδιάμεσα στάδια, διαπιστώνεις ὅμως τ' ἀποτελέσματα: δυὸ μεγάλες κάθετες ἐπιφάνειες πού διαιροῦν τὸν πίνακα κ' ἐκδηλώνουν τὴν παρουσία τους μέσω τῶν χρωματικῶν σχέσεων καί τοῦ ἐσωτερικοῦ τους παλμοῦ.

Διάφοροι πειραματισμοὶ ἐκδηλώνουν τὴν ἀνησυχία τοῦ Κοντοῦ. Γιά νά ἐξάρει τὴν κίνηση πού τὸν ἐνδιαφέρει, προστρέχει σὲ ἀναζητήσεις ματιέρας, φτάνοντας ἔτσι σ' ἓνα στῦλ μέ τάση μπαρόκ. Σὲ μιά ἐπόμενη φάση προσπαθεῖ νά διατηρήσει τὴν κίνηση, δημιουργώντας ὅμως αὐστηρότερες φόρμες σ' ἓνα πιό οὐδέτερο χῶρο.

Τέλος, ἀποχωρίζει τὰ γεγονότα ἀπὸ τὸ πλαίσιο καί τὰ «ὑλοποιεῖ» μέσα σὲ μικρά, χωριστὰ καί ἀπανωτὰ τελάρια πού ζοῦν, ὄχι πιά σ' ἓνα ζωγραφικὸ μὰ σ' ἓνα πραγματικὸ χῶρο.

Ὁ Τσόκλης ἀκολουθώντας μέ ἀργότερο ρυθμὸ μιά ἐξελικτικὴ πορεία, ἐγκαταλείπει τὴ ζωγραφικὴ μέ μετιέρες κ' ἐπανερχεται σὲ μιά τέχνη πιό λιτὴ μεταχειριζόμενος μέσα πιό ἀπλά, σὰν τὴ ζωγραφικὴ μέ κόλλες. Τὸ κλίμα του ὅμως δὲν ἔχει σχεδὸν ἢ καθόλου ἀλλάξει. Ζῆ πάντα σ' ἓνα δικό του, οἰκεῖο χῶρο, δίχως πάταγο, συγκεντρωμένος στὴ σιωπὴ του. Τὸ τραγικὸ ὑπάρχει κ' ἐδῶ σὲ μιά λαθάνουσα κατάσταση: Συγκρατεῖ, ἄλλωστε, ἀπὸ τὸ παρελθὸν κ' ἓνα κάποιο περιθώριο τυχαίου, ὅπου ὑποψιάζεται κανεὶς τὴν περιπέτεια, αὐτὴν, πού ἐρχεται σὲ σύγκρουση μέ μιά ἠθελημένη ἀντίθεση στό ρασιοναλισμὸ τῆς φόρμας. Ὅλος ὁ πίνακας κατέχεται ἀπὸ ἓνα φόντο ἑλαφρὰ παλλόμενο. Σὲ μιά γωνιά διαγράφεται ἓνα παράθυρο, σχεδὸν ἓνα ἀνοιγμα πρὸς τὸ ἄπειρο. Μιά νευρική γραμμὴ ἀπὸ παχὺ χρῶμα, ρεεῖ μέσα στόν οἰκεῖο καὶ συναισθηματικὸ αὐτὸ χῶρο.

Ὁ πιό ἐπαναστατικὸς ζωγράφος τῆς ὁμάδας, εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Κανιάρης. Ἡ τέχνη γι' αὐτὸν ἀποτελεῖ μιά φυγὴ ἀπὸ τὸ αἰώνιο ἀγχος πού τὸν διακατέχει, ἀπὸ τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς ματαιότητος τῶν πάντων, ἀκόμα κι ἀπὸ τὴν κόπωση νά πιστεύει σὲ ἀξίες ξεπεσμένες. Ἡ πλαστικὴ του ἐρμηνεῖα συμβαδίζει. Ἀρκεῖ νά ξαναγυρίσει κανεὶς μέ τὴ σκέψη σὲ ὅ,τι προηγήθηκε, στὶς κατακερματισμένες φόρμες, πού διασποῦν τὸ δυσδιάστατο χῶρο, στὴν περιφρόνησή του γιά τὰ κλασσικὰ μέσα ἐκφρασης (χρησιμοποίησις δικτυωτῶν καὶ τσαλακωμένων χαρτιῶν βουτηγμένων στό γύψο) ὅλον αὐτὸν τὸν καταταμαχισμένο καὶ ἀπελπισμένο κόσμον. Στὰ τελευταῖα του ἔργα, ἡ πραγματικότης διαφαίνεται στὴν πιό ὀξεία τῆς μορφῆ. Φτάνει ἔτσι στό σημεῖο νά σαρκάζει, νά ἀπογυμνώνει μερικὲς φορές, μέ μιά «δυνατὴ δόση» μαύρου χιοῦμορ τὴν «ἀνθρώπινη κωμωδία».

QUATRE PEINTRES GRECS DE PARIS

Je suis heureux de présenter aujourd'hui quatre peintres grecs de Paris, en particulier parce que je crois qu'il est indispensable que ceux qui vivent à l'étranger viennent plus souvent en contact avec la mère patrie. Ce contact est nécessaire tant pour les artistes eux-mêmes, qui retrouvent dans leur pays d'origine une chaleur familiale que, malgré tout, il est difficile de trouver ailleurs, que pour le public grec et leurs confrères qui ont ainsi l'occasion de juger et d'apprécier les recherches de ceux qui travaillent dans un centre cosmopolite. Des pareilles manifestations donc, doivent être considérées, non pas simplement comme un apport artistique, mais avant tout et surtout comme un message et comme un geste de fraternité.

Caniaris, Condos, Pavlos et Tsoclis sont quatre peintres de tempérament différent. Bien diverse est, par conséquent, leur peinture. Il serait difficile et vain de vouloir rechercher un lien quelconque entre eux. Chacun, en effet, dans ce creuset artistique qu'est Paris, capte d'une façon bien diverse, les appels multiples qui sollicitent quotidiennement ses sens aux aguets. C'est donc quatre aspects de cet art actuel, non seulement variés, mais bien souvent divergents qu'ils représentent. Tout autres sont également leurs problèmes, leurs préoccupations et nécessairement leur démarche.

Si Pavlos manifeste son besoin de clarté et d'ordre en se dépouillant de tout effet et en recherchant dans la rigueur, la sobriété, il y arrive par des stades successifs dont on ne peut suivre les passages, mais en constater les résultats : deux grands plans colorés perpendiculairement qui se partagent la toile et qui sont « présents » par leurs rapports chromatiques et leurs vibration interne.

L'inquiétude de Condos se traduit par des multiples expérimentations : recherches de matières dans un style baroquisant pour exalter le mouvement, puis, successivement, tout en conservant le mouvement, les formes deviennent plus sévères et l'espace plus neutre. Enfin, dans un troisième stade, « détachement » des événements du cadre et leur « matérialisation » en des petites toiles séparées et superposées qui vivent, non plus dans un espace virtuel mais dans un espace réel.

Tsoclis, suivant un lent parcours, ayant abandonné peu à peu la peinture de matière, est revenu à un art plus dépouillé en employant des couleurs à la colle. Son climat pourtant n'a presque ou point changé. Dans une intimité sans éclat, recueilli dans son silence où le tragique subsiste dans un état latent, il a gardé de sa démarche précédente, une certaine marge de hasard ou l'on devine l'aventure qui vient se heurter en contraste voulu, au rationalisme des formes. C'est ainsi que sur un fond délicatement modulé qui occupe presque la totalité de la toile, apparaît dans un coin une fenêtre, presque une ouverture vers l'infini, d'où se détache et dégouline à travers cet espace affectif et intime un trait nerveux de couleur pâteuse.

L'artiste le plus révolutionnaire du groupe est certainement Caniaris qui ne trouve dans l'art qu'une échappatoire à cette perpétuelle angoisse qui le consume, à ce sentiment de la vanité du tout, à cette lassitude à croire à des valeurs dévalorisées. L'interprétation plastique va de pair. Il suffit de revoir en pensée ce qui a précédé, son mépris pour les moyens d'expression classiques, l'emploi du treillis, des papiers froissés plongés dans du plâtre, ses formes déchiquetées avec leur puissance d'expansion en dehors de l'espace bidimensionnel, tout cet univers morcelé, désolé. Dans ses dernières réalisations le réel apparaît dans sa forme la plus aigüe, mais pour dénigrer et mettre à nu, parfois avec un brin très poussé d'humour noir, la comédie humaine.

